

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

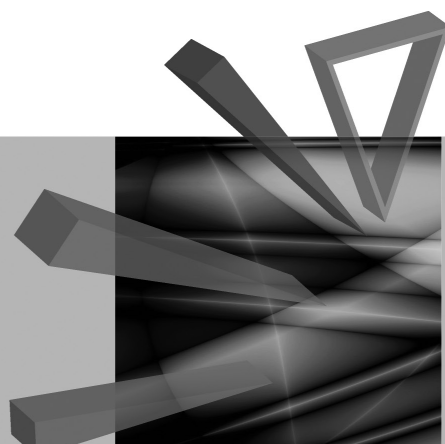
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

267

Handel i inwestycje w semiglobalnym otoczeniu

Tom 1

Redaktorzy naukowi

**Jan Rymarczyk, Małgorzata Domiter,
Wawrzyniec Michalczyk**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Jarosław Kundera, Leon Olszewski, Zdzisław Puślecki,
Kazimierz Starzyk, Krystyna Żołądkiewicz

Redaktorzy Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska, Aleksandra Śliwka

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-235-2 (całość)

ISBN 978-83-7695-239-0 t. 1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Łukasz Ambroziak: Handel wewnątrzgałęziowy państw Grupy Wyszehradzkiej na przykładzie przemysłu motoryzacyjnego	11
Eric Ambukita: Wielkie gospodarki wschodzące – nowi partnerzy gospodarczy krajów Afryki	25
Anna Barwińska-Małajowicz: Inwestycje w kapitał ludzki w kontekście <i>brain waste</i>	37
Daša Belkovicsová: Theoretical models of financing tertiary education and its application on example of Slovakia.....	48
Mateusz Benedyk: Wpływ banków centralnych na inwestycje od czasu wybuchu kryzysu finansowego.....	54
Zbigniew Bentyn: Wpływ rozwiązań informatycznych na zmianę zachowań nabywczych klientów oraz rozwiązań logistycznych przedsiębiorstw handlowych.....	63
Joanna Bogolebska: Zarządzanie rezerwami walutowymi Chin – problemy i wyzwania.....	73
Magdalena Broszkiewicz, Paweł Broszkiewicz: Rola ładu korporacyjnego w przeciwdziałaniu manipulacjom na globalnych rynkach kapitałowych .	84
Ignacy H. Chrzanowski: Economics and politics of foreign direct investment. Is it beneficial for the recipient countries?.....	96
Anna Chrzęściewska: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Indii.....	110
Małgorzata Czarnas: Rozwój korporacji transnarodowych na przykładzie Amazon.com.....	121
Elżbieta Czarny, Jerzy Menkes, Katarzyna Śledziwska: PKB i handel państw transformacji w czasie kryzysu gospodarczego	130
Katarzyna Czech: Realizacja celów Strategii Europa 2020 – Polska na tle wybranych krajów UE	140
Tomasz Dorożyński: Znaczenie funduszy strukturalnych Unii Europejskiej dla polskich regionów.....	151
Kamila Drelich: Controlling projektów jako narzędzie współpracy wewnętrzkoncernowej.....	162
Agnieszka Dybizbańska: Konkurencyjność państw strefy euro w kontekście kryzysu gospodarczego.....	170
Katarzyna Dymitrow: Wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na rozwój gospodarczy Indii	180

Po-Kai Fang: Taiwan's strategy of integrating into global and regional economy	190
Bartosz Fortuński: Proekologiczne podejście do energetyki i jej wpływ na handel zagraniczny Unii Europejskiej	200
Joanna Garlińska-Bielawska, Magdalena Opiola: Handel Maquiladora w kontekście obecnego kryzysu gospodarczego	210
Jadwiga Gierczycka: Wpływ kryzysu w strefie euro na sytuację gospodarczą Polski	221
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski: Kraje rozwijające się w ramach rundy WTO z Doha	230
Bohdan Jeliński: Rekonfiguracja gospodarki globalnej (dynamika, mechanizmy, struktury)	241
Bogusław Kaczmarek, Katarzyna Świącicka: Potencjał rozwojowy (inwestycyjny) MŚP na terenie województwa łódzkiego	253
Barbara Klimas: Inwestycje w kapitał wiedzy jako wyzwanie dla polityki państwa w globalizującej się gospodarce	260
Szymon Kłopocki: Lokalna i globalna współpraca firm w klastrze	272
Irena Kociszewska, Monika Kamińska: Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w latach 2007-2010	282
Aneta Kosztowniak: Przepływy BIZ i zmiany struktury akumulacji kapitału a wzrost gospodarczy w krajach wschodzących i rozwijających się	295
Anetta Kuna-Marszałek: Rola ekoinnowacji w strategii działania przedsiębiorstw na przykładzie systemów zarządzania środowiskiem	309
Jarosław Kuśpit: Rozwój stosunków gospodarczych z zagranicą krajów byłego ZSRR	320
Andżelika Kuźnar: Dobra niematerialne oparte na wiedzy jako czynnik wzrostu innowacyjności Unii Europejskiej	330

Summaries

Łukasz Ambroziak: Intra-industry trade of the Visegrad Countries: the case of automotive industry	24
Eric Ambukita: Big emerging economies – new economic partners for African countries	36
Anna Barwińska-Malajowicz: Investments in human capital in the context of “brain waste”	46
Daša Belkovicsová: Teoretyczne modele finansowania szkolnictwa wyższego i ich zastosowanie na przykładzie Słowacji	53
Mateusz Benedyk: Influence of central banks policies on investments since the financial crisis	62

Zbigniew Bentyn: The impact of information solutions on the change of customers' behavior and trading companies logistics.....	72
Joanna Bogolebska: Management of foreign reserves in China – problems and challenges.....	83
Magdalena Broszkiewicz, Paweł Broszkiewicz: The role of corporate governance in solving the problem of manipulations on the global capital markets.....	95
Ignacy H. Chrzanowski: Ekonomiczne i polityczne aspekty zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Czy są one korzystne dla odbiorców?.....	109
Anna Chrzęściewska: Foreign Direct Investment outflows from India.....	120
Małgorzata Czarnas: Development of transnational corporations on the example of Amazon.com.....	129
Elżbieta Czarny, Jerzy Menkes, Katarzyna Śledziwska: GDP and trade of transformation countries in the time of the economic crisis.....	139
Katarzyna Czech: Implementation of goals of the Europe 2020 strategy – Poland compared to selected EU countries.....	150
Tomasz Dorożyński: The role of EU structural funds for regions in Poland..	161
Kamila Drelich: Controlling of projects as the instrument of intercompany cooperation.....	169
Agnieszka Dybizbańska: Competitiveness of the euro zone countries in the context of economic crisis.....	179
Katarzyna Dymitrow: The influence of direct foreign investments on the economic development of India.....	189
Po-Kai Fang: Tajwan: globalna i regionalna strategia integracji ekonomicznej.....	199
Bartosz Fortuński: Environmental approach to energy and its impact on foreign trade of the European Union.....	209
Joanna Garlińska-Bielawska, Magdalena Opiola: Trade under Maquiladoras in conjunction with the current economic crisis.....	220
Jadwiga Gierczycka: Impact of the crisis in the euro zone on the economic situation of Poland.....	229
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski: Developing countries in the WTO Doha round.....	240
Bohdan Jeliński: Global economy reconfiguration.....	252
Bogusław Kaczmarek, Katarzyna Święcicka: An investment potential of SME in the area of Łódź Voivodeship.....	259
Barbara Klimas: Investments in knowledge capital as a challenge for the state policy in the globalizing economy.....	271
Szymon Kłopocki: Local and global firm cooperation in clusters.....	281
Irena Kociszewska, Monika Kamińska: Foreign direct investments in Poland between 2007-2010.....	294

Aneta Kosztowniak: FDI flows and changes of structure of capital accumulation vs. economic growth in the emerging and developing countries.....	308
Anetta Kuna-Marszalek: The role of eco-innovations in business strategy as an example of environmental management systems	318
Jarosław Kuśpit: The development of economic relations with foreign countries of the former USSR	329
Andżelika Kuźnar: Intangibles based on knowledge as a factor of the innovation growth of the European Union	339

Tomasz Dorożyński

Uniwersytet Łódzki

ZNACZENIE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH UNII EUROPEJSKIEJ DLA POLSKICH REGIONÓW

Streszczenie: W celu usuwania regionalnych nierówności gospodarczych Unia Europejska realizuje politykę spójności. Do jej głównych instrumentów należą fundusze strukturalne. Głównym celem artykułu jest ocena znaczenia funduszy strukturalnych dla sytuacji społeczno-gospodarczej polskich regionów. Dokonując oceny dotychczasowego wpływu instrumentów unijnej polityki spójności na rozwój regionów w Polsce, skoncentrowano się na kilku wybranych obszarach, tj. na ocenie efektów makroekonomicznych, zróżnicowaniu regionalnym, infrastrukturze transportowej i ochronie środowiska, infrastrukturze społecznej oraz na zasobach ludzkich i gospodarce opartej na wiedzy.

Słowa kluczowe: fundusze strukturalne UE, polityka spójności, rozwój regionalny.

1. Wstęp

Regionalne porozumienia integracyjne umożliwiają przyspieszenie tempa rozwoju gospodarczego państw członkowskich, jednak nie gwarantują równomiernego rozłożenia korzyści na wszystkie regiony. W celu usuwania regionalnych nierówności gospodarczych Unia Europejska (UE) realizuje politykę spójności. Do jej najważniejszych przesłanek należą efektywność i równość¹.

Efektywność jest argumentem o charakterze ekonomicznym. Regionalne nierówności gospodarcze przyczyniają się do niewłaściwego wykorzystania czynników produkcji. Instrumenty polityki spójności przez mechanizm redystrybucji sprzyjają usuwaniu barier w rozwoju. Wówczas zasoby bezczynne lub źle wykorzystane mogą zostać zagospodarowane lub bardziej wydajnie uczestniczyć w procesie produkcji. W ten sposób polityka spójności przyczynia się do efektywniejszej alokacji zasobów, a tym samym do wzrostu dobrobytu na poziomie państw i regionów.

Równość jest przesłanką natury społecznej. Koncepcja integracji europejskiej zakłada m.in. solidarność i spójność społeczną, zgodnie z którymi nadmierne dysproporcje w poziomie życia nie są akceptowane. Można zatem przyjąć pewne mini-

¹ J. Pelkmans, *European Integration, Methods and Economic Analysis*, Longman 1997, s. 255-256.

malne, równe standardy dostępu do dóbr publicznych. Obszary, które nie są w stanie ich same osiągnąć, otrzymują dodatkowe wsparcie przez mechanizm redystrybucji dochodów. Środki te mają przyczynić się do poprawy warunków życia oraz do wyrównywania szans mieszkańców regionów objętych wparciem. W ten sposób uzasadnia się wydatki na realizację działań w celu usuwania nierówności pomiędzy grupami społecznymi, regionami i państwami².

Polityka spójności znajduje zatem uzasadnienie ekonomiczne i społeczne. Wymaga ona akceptacji aktywnej roli UE i państw członkowskich w gospodarce, a tym samym zgody na ponadnarodowy interwencjonizm. Mechanizm polityki spójności opiera się głównie na transferach, a zatem istotą polityki spójności jest redystrybucja dochodów w celu wspierania wybranych obszarów oraz grup społecznych wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Głównym celem artykułu jest ocena znaczenia funduszy strukturalnych dla sytuacji społeczno-gospodarczej polskich regionów. Dokonano jej na podstawie danych i analiz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego³. Skoncentrowano się na kilku wybranych obszarach, tj. na ocenie efektów makroekonomicznych, zróżnicowaniu regionalnym, infrastrukturze transportowej i ochronie środowiska, infrastrukturze społecznej oraz na zasobach ludzkich i gospodarce opartej na wiedzy.

2. Ocena efektów makroekonomicznych

Lata 2004-2009 to okres intensywnego wykorzystania środków unijnych w Polsce. Fundusze strukturalne UE przyczyniły się do zwiększenia poziomu konwergencji Polski z krajami UE. W pierwszym okresie programowania (2004-2006) efekty były niewielkie. Wynikało to ze szczupłości dostępnych środków oraz z harmonogramu ich wykorzystania. Jednak ostatecznie postęp w konwergencji Polski z krajami UE mierzony zmniejszającym się dystansem do średniego poziomu PKB na mieszkańca (PPS) wyniósł 11,9 p.p. (wzrost z poziomu 48,9% w 2003 r. do 60,8% w 2009 r.) i należał do jednych z największych w UE. Część tego wyniku można przypisać wykorzystaniu funduszy unijnych w Polsce.

W analizowanym okresie tempo wzrostu gospodarczego w Polsce znacznie przewyższało średnie tempo w UE, przy czym w latach 2004-2008 wzrost ten wynosił średniorocznie 5,4%, natomiast w 2009 r. uległ spowolnieniu do 1,7% – przede wszystkim w efekcie globalnego kryzysu finansowego. Warto jednak zauważyć, że Polskę ominęła recesja w latach 2008-2009. Fundusze unijne miały w tym częściowo-

² W. Molle, *Ekonomika integracji europejskiej*, Fundacja Gospodarcza, Gdańsk 2000, s. 442-443; *Integracja europejska*, red. A. Marszałek, PWE, Warszawa 2004, s. 226-227.

³ Opracowano na podstawie danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego oraz raportów: (1) *Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010, (2) *Polska 2011. Gospodarka – Społeczeństwo – Regiony*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011. Dane i raporty dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego www.mrr.gov.pl.

wy udział. Ocenia się, że ponad połowa wzrostu gospodarczego w 2009 r. została osiągnięta właśnie dzięki programom współfinansowanym z funduszy strukturalnych i z innych zewnętrznych instrumentów wsparcia.

Pozytywnie przedstawiają się również efekty gospodarcze na podstawie modeli ekonometrycznych⁴. Szacuje się, że średnio w latach 2004-2009 dzięki wykorzystaniu funduszy europejskich dynamika PKB była wyższa o ok. 0,5 p.p. rocznie, natomiast w latach 2004-2015 wskaźnik ten powinien osiągnąć wartość 0,6 p.p. rocznie. W latach 2004-2015 Polska uzyska z funduszy unijnych łącznie ponad 80 mld EUR, co przyczyni się m.in. do corocznego wzrostu tempa nakładów brutto na środki trwałe o ok. 4-5 p.p. w latach 2010-2014 oraz do zwiększenia poziomu inwestycji w 2014 r. o ponad 30% w porównaniu ze scenariuszem bez funduszy. Fundusze unijne przyczyniają się również do poprawy sytuacji na rynku pracy. Oczekuje się, że stopa zatrudnienia w 2014 r. w populacji 15-64 osiągnie poziom 64% i będzie wyższa o ok. 3,5 p.p. niż w scenariuszu bez funduszy.

Programy unijne mają również pewien wpływ na strukturę sektorową polskiej gospodarki. Odnotowano dotychczas niewielkie oddziaływanie funduszy na wzrost udziału dominującego sektora usługowego oraz na znaczne zmniejszenie udziału rolnictwa. W kolejnych latach należy spodziewać się wzmocnienia sektora przemysłowego. Wynika to przede wszystkim z przyjętego planu wydatkowania środków i kumulacji inwestycji, szczególnie zaś z wysokich nakładów na infrastrukturę podstawową, co stymuluje popyt na usługi firm budowlanych i materiały inwestycyjne wspierające budownictwo. Ponadto istotną częścią realizowanych właśnie projektów jest bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorców, głównie dla firm produkcyjnych i przetwórczych.

3. Zróżnicowanie regionalne

Wykorzystanie funduszy europejskich może przyczyniać się do nadrobienia dystansu społeczno-gospodarczego pomiędzy regionami w Polsce i w Unii Europejskiej. W latach 2004-2009 polskie regiony zbliżyły się do średniego poziomu PKB na mieszkańca w Unii Europejskiej. Proces ten jednak zachodził nierównomiernie. Najszybszy wzrost zanotowały województwa, na obszarze których znajdują się największe aglomeracje. Procesowi realnej konwergencji wszystkich regionów towarzyszyło jednak zjawisko ich polaryzacji. Zwiększały się różnice przede wszystkim między liderami wzrostu gospodarczego (województwa mazowieckie i śląskie) a Polską Wschodnią. Dane o wykorzystaniu środków unijnych w poszczególnych regionach wskazują, że w ujęciu nominalnym największymi beneficjentami będą województwa mazowieckie i śląskie (tab. 1).

⁴ Na podstawie badań ewaluacyjnych z wykorzystaniem trzech modeli ekonometrycznych: MaMor3 (IBnGR), EuImpactMod III (Instytut Badań Strukturalnych), Hermin HPL5 (DG Regio/WARR), opracowanych na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Tabela 1. Rozkład udzielonego wsparcia w ramach NPR 2004-2006* i NSRO 2007-2009**

Województwo	NPR 2004-2006			NSRO 2007-2009		
	wartość projektów (w mln zł)	wartość dofinansowania (w mln zł)	udział (w %)	wartość dotacji ogółem (w mln zł)	dofinansowanie UE (w mln zł)	udział (w %)
Dolnośląskie	7 997	4 968	8,5	7 581	4 213	5,85
Kujawsko-pomorskie	4 712	2 389	4,1	3 859	2 007	2,79
Lubelskie	4 096	2 155	3,7	4 255	2 584	3,59
Lubuskie	2 321	1 335	2,3	4 204	2 413	3,35
Łódzkie	6 585	3 334	5,7	5 981	3 620	5,03
Małopolskie	5 300	2 951	5,1	7 893	4 759	6,6,1
Mazowieckie	16 784	9 282	15,9	14 109	8 859	12,30
Opolskie	1 810	1 037	1,8	2 535	1 237	1,72
Podkarpackie	3 410	1 983	3,4	4 924	3 125	4,34
Podlaskie	2 450	1 199	2,1	3 267	1 985	2,76
Pomorskie	5 907	3 204	5,5	6 152	3 584	4,98
Śląskie	12 656	7 237	12,4	16 248	10 513	14,60
Świętokrzyskie	2 467	1 189	2,0	3 230	1 858	2,58
Warmińsko-mazurskie	3 679	2 006	3,4	4 751	2 775	3,85
Wielkopolskie	7 874	4 401	7,6	6 528	3 769	5,23
Zachodniopomorskie	5 337	3 233	5,6	4 952	3 107	4,31
Poziom krajowy	8 509	6 312	10,8	14 476	11 617	16,13
Razem	102 095	58 218	100,0	114 944	72 025	100,0

* NPR – Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006; ** NSRO – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013.

Źródło: opracowano na podstawie raportu *Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

Natomiast biorąc pod uwagę relację wartości pomocy do PKB, przekonujemy się, że liderem zostanie województwo warmińsko-mazurskie, które w latach 2004-2015 ma dysponować środkami o wartości 4,2% PKB (tab. 2).

W przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2004-2015 największy strumień wsparcia otrzymają najsłabsze gospodarczo regiony Polski Wschodniej (województwa świętokrzyskie, podlaskie i warmińsko-mazurskie). Wynika to przede wszystkim z przyjętego algorytmu podziału środków oraz z dodatkowego Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (tab. 3).

Tabela 2. Relacja funduszy unijnych do PKB w latach 2004-2015 (w %)

Województwo	Krajowe i unijne środki publiczne w relacji do PKB regionu		
	2004-2006	2007-2015	2004-2015
Dolnośląskie	0,8	2,5	2,3
Kujawsko-pomorskie	0,8	2,4	2,2
Lubelskie	0,9	3,7	3,3
Lubuskie	1,1	4,0	3,3
Łódzkie	0,7	2,6	2,3
Małopolskie	0,7	1,9	1,7
Mazowieckie	0,4	1,7	1,5
Opolskie	0,7	2,1	1,8
Podkarpackie	0,9	3,7	3,3
Podlaskie	1,1	4,4	3,9
Pomorskie	0,9	2,5	2,2
Śląskie	0,6	2,2	1,9
Świętokrzyskie	1,0	4,2	3,7
Warmińsko-mazurskie	1,1	4,8	4,2
Wielkopolskie	1,0	1,8	1,6
Zachodniopomorskie	1,1	2,8	2,4

Źródło: opracowano na podstawie raportu *Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

Tabela 3. Alokacja środków NPR 2004-2006 i NSRO 2007-2015 (per capita w zł)

Województwo	NPR 2004-2006	NSRO 2007-2015
Dolnośląskie	1 653,8	7 444,66
Kujawsko-pomorskie	1 168,26	7 179,24
Lubelskie	1 045,19	7 857,6
Lubuskie	1 521,79	10 091,01
Łódzkie	1 312,74	6 858,96
Małopolskie	879,52	5 232,93
Mazowieckie	1 670,44	7 456,23
Opolskie	1 095,09	4 920,55
Podkarpackie	952,14	7 669,16
Podlaskie	1 084,05	9 849,89
Pomorskie	2 174,21	6 443,25
Śląskie	1 546,66	5 964,69
Świętokrzyskie	937,86	9 249,16
Warmińsko-mazurskie	1 351,5	10 050,26
Wielkopolskie	1 340,38	5 332,46
Zachodniopomorskie	1 995,94	7 431,8

Źródło: opracowano na podstawie raportu *Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

W latach 2008-2010 jedynie w województwie mazowieckim PKB *per capita* znajdował się na poziomie zbliżonym do wartości średniej dla UE. Pozostałe regiony, szczególnie położone we wschodniej części kraju, miały ten wskaźnik ponaddwukrotnie niższy (tab. 4).

Tabela 4. PKB w regionach w relacji do średniej UE-27 w latach 2008-2010

Województwo	PKB <i>per capita</i> w PPS, UE27 = 100	
	2008	2010
Dolnośląskie	60	66
Kujawsko-pomorskie	49	52
Lubelskie	39	40
Lubuskie	48	50
Łódzkie	52	56
Małopolskie	49	53
Mazowieckie	89	96
Opolskie	48	49
Podkarpackie	39	39
Podlaskie	41	44
Pomorskie	53	56
Śląskie	61	63
Świętokrzyskie	45	48
Warmińsko-mazurskie	42	45
Wielkopolskie	59	63
Zachodniopomorskie	51	52

Źródło: opracowano na podstawie raportu *Polska 2011. Gospodarka – Społeczeństwo – Regiony*, MRR, Warszawa 2011, www.mrr.gov.pl.

Środki unijne mogą przyczynić się do nadrobienia dystansu rozwojowego do UE, a także do ograniczenia dysproporcji regionalnych w kraju. Symulacje z wykorzystaniem modeli ekonometrycznych pokazują, że PKB *per capita* w Polsce Wschodniej osiągnie w 2015 r. poziom o ponad 4 p.p. wyższy niż w scenariuszu bez polityki spójności. Można zatem oczekiwać, że oddziaływanie funduszy spowolni tempo wewnętrznej polaryzacji kraju⁵. Pozytywne efekty wykorzystania funduszy unijnych będą także dotyczyć wzrostu wskaźnika zatrudnienia. Największych pozytywnych rezultatów można oczekiwać w województwie lubuskim oraz w regionach Polski Wschodniej ze względu na wartość dotacji celowych w tym obszarze. niewiele mniejszych efektów spodziewamy się w województwie łódzkim (tab. 5).

⁵ Według modelu MaMor3. Według modelu EuImpactMod III wpływ ten może być jeszcze większy.

Tabela 5. Wpływ funduszy unijnych na wskaźnik zatrudnienia

Województwo	Przeciętnie w roku w grupie wiekowej 15-64 w p.p.	
	2010	2004-2015
Dolnośląskie	0,6	0,5
Kujawsko-pomorskie	0,5	0,6
Lubelskie	0,6	0,9
Lubuskie	1,4	1,1
Łódzkie	1,0	0,9
Małopolskie	0,6	0,7
Mazowieckie	0,4	0,3
Opolskie	0,7	0,7
Podkarpackie	0,7	0,8
Podlaskie	0,7	0,9
Pomorskie	1,0	0,8
Śląskie	0,8	0,7
Świętokrzyskie	0,6	0,8
Warmińsko-mazurskie	0,7	0,9
Wielkopolskie	0,8	0,6
Zachodniopomorskie	1,2	0,8

Źródło: opracowano na podstawie raportu *Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

Szacunki z badań ilościowych pozwalają twierdzić, że fundusze unijne, a zwłaszcza skumulowanie efektów popytowych i podaźowych projektów inwestycyjnych w latach 2010-2015, będzie sprzyjało spowolnieniu procesów dywergencji w Polsce, choć regionalne dysproporcje będą rosły. Planowe i kierunkowe inwestowanie, z priorytetem dla obszarów najuboższych, powinno częściowo ograniczyć naturalne tendencje do polaryzacji wewnętrznej w Polsce, a szczególnie zmniejszyć tempo wzrostu dysproporcji w podziale dochodu.

Zakres interwencji funduszy unijnych jest jednak ograniczony czasowo i kwotowo, a impulsy rozwojowe, które wynikają z redystrybucji środków, nie mogą zastępować czynników rozwoju endogenicznego. Istotne jest zatem tworzenie korzystnych warunków do dalszego samoistnego rozwoju obszarów defaworyzowanych. Dane statystyczne wskazują jednoznacznie, że regiony o niskiej wydajności pracy nie nadrobiły dystansu do najbardziej konkurencyjnych. Zatem istnieje obawa, że po 2015 r. procesy dywergencji będą się nasilać, zwłaszcza gdy zmniejszy się napływ łatwych środków unijnych.

Zróznicowanie międzyregionalne wpływu polityki spójności na podstawowe wskaźniki makroekonomiczne jest w dużej mierze uzależnione od wielkości alokacji. Nie jest to jednak czynnik przesądzający. Istotne są bowiem struktura wykorzystania środków oraz poziom rozwoju gospodarczego i potencjał regionu.

4. Infrastruktura transportowa i ochrony środowiska

Dotychczas ponad 1/3 środków unijnych w Polsce przeznaczono na projekty infrastruktury transportowej: w ramach NPR 2004-2006 – 36,8%, w ramach NSRO w latach 2007-2009 – 31,5%. W całym budżecie 2007-2013 zarezerwowano na ten cel 34,8% środków.

Ocena wykorzystania tych funduszy powinna uwzględniać dwa istotne fakty, tj. olbrzymią skalę potrzeb inwestycyjnych w Polsce oraz czasochłonność projektów. W związku z tym efekty pierwszego okresu programowania były znikome i ograniczyły się do realizacji punktowych (lokalnych) inwestycji, które jednak nie poprawiły ogólnego poziomu infrastruktury transportowej w Polsce. Największymi odbiorcami pomocy były obszary położone w pasie centralno-wschodnim, Dolny Śląsk, Pomorze Wschodnie oraz region górnośląsko-krakowski. Dominowały inwestycje realizowane w ramach transeuropejskich korytarzy transportowych (TEN-T).

W przypadku infrastruktury kolejowej koncentrowano się przede wszystkim na modernizacji istniejącej infrastruktury, podejmując w niewielkim zakresie nowe projekty. Zrealizowano również sporo inwestycji związanych z rozwojem komunikacji miejskiej. Niestety w większości polegały one na zakupie nowego taboru i nie przyczyniły się do stworzenia nowych systemów transportowych o dużej przepustowości w miastach i w aglomeracjach.

Projekty z budżetu 2007-2013 związane z infrastrukturą transportową są w większości w fazie realizacji. Priorytetowo potraktowano ukończenie budowy spójnej sieci drogowej, obejmującej autostrady i drogi ekspresowe, kolejowej, łączącej największe miasta, oraz wybrane elementy infrastruktury transportu lotniczego. Znajdują się one na różnych etapach zaawansowania.

Ważną częścią programów unijnych jest ochrona środowiska. Projekty te sprzyjają rozwojowi gmin i regionów oraz poprawiają ich zdolność do konkurencyjności. Przyczyniają się do zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw, poprawy atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej obszarów, poprawy jakości życia i zdrowia mieszkańców. Ponadto stymulują popyt na materiały inwestycyjne, kreują nowe miejsca pracy, inicjują badania nad nowymi technologiami, sprzyjają rozwojowi gospodarek lokalnych i regionalnych, generują oszczędności dla konsumentów, np. odbiorców usług komunalnych.

W bieżącym okresie programowania działania w zakresie ochrony środowiska koncentrują się na uporządkowaniu gospodarki ściekowej w aglomeracjach, zagospodarowaniu odpadów komunalnych, zwiększeniu udziału energii odnawialnej, ograniczeniu emisji niskiej i przemysłowej.

W ramach NSRO przeznaczono na infrastrukturę ochrony środowiska ok. 8,8 mld EUR, tj. 13,5% alokacji na lata 2007-2013. Środki te nie są w stanie zli-

kwidować wszystkich zapóźnień w tym zakresie, aczkolwiek powinny przyczynić się do znacznie szybszego nadrobienia zaległości inwestycyjnych, co niewątpliwie poprawi stan środowiska naturalnego w Polsce oraz warunki życia i gospodarowania w poszczególnych regionach.

5. Infrastruktura społeczna

Środki przeznaczone na infrastrukturę społeczną łącznie w NPR 2004-2006 stanowiły 2,9% udzielonego wsparcia, zaś w NSRO 2007-2009 – 4,3% płatności ogółem. Podobny udział przewiduje się dla całego okresu programowania.

Badania ewaluacyjne Ministerstwa Rozwoju Regionalnego potwierdzają, że w wielu regionach odnotowano pozytywną zmianę wskaźników wchodzących w skład tzw. syntetycznych mierników rozwoju. Zanotowano m.in. łatwiejszy dostęp do opieki medycznej, wzrost liczby komputerów w szkołach, lepsze wskaźniki w zakresie sportu i rekreacji. Ocena mierników wykazała najlepsze wyniki w Małopolsce, która jest liderem w obszarze edukacji, kultury, turystyki i sportu. W przypadku dostępności i jakości opieki zdrowotnej liderem jest województwo śląskie. Warto też podkreślić, że regiony o najgorszym dotychczas poziomie rozwoju infrastruktury społecznej znalazły się w czołówce inwestorów w tym obszarze. Przykładem jest Świętokrzyskie i Zachodniopomorskie.

Inwestycje w infrastrukturę społeczną przynoszą wymierne korzyści dla rozwoju gospodarek lokalnych i regionalnych. Powstała infrastruktura przyczynia się do wzrostu aktywności lokalnych liderów, mobilizuje i integruje społeczności, kreuje inicjatywy związane z dodatkowym wykorzystaniem powstałych obiektów. W skali regionalnej największe znaczenie miały duże inwestycje w infrastrukturę szkół wyższych, które stworzyły lepsze warunki do prowadzenia badań oraz nauczania. W wyniku realizacji projektów unijnych zwiększyła się dostępność do nowoczesnego sprzętu diagnostycznego i terapeutycznego, jak również wprowadzono udogodnienia związane z zarządzaniem placówkami ochrony zdrowia. Inwestycje oraz projekty towarzyszące, w tym programy stypendialne oraz wspomagające proces kształcenia, zwiększyły dostępność do edukacji, w tym do edukacji pozaszkolnej i nieformalnej.

Obszarem, który w najmniejszym stopniu uległ poprawie, jest kultura. W tym zakresie zrealizowano niewiele projektów. Dominowały niewielkie inwestycje lokalne, które nie miały istotnego znaczenia dla poziomu rozwoju poszczególnych regionów i sprowadzały się przede wszystkim do modernizacji lub rozbudowy już istniejących zasobów.

6. Zasoby ludzkie i gospodarka oparta na wiedzy

Środki na rozwój zasobów ludzkich stanowią istotną część budżetu NSRO (14,3%). Projekty z zakresu aktywnej polityki rynku pracy, integracji zawodowej i społecznej

oraz rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy miały wpływ na wzrost zatrudnienia, poprawę jego jakości, ograniczenie bezrobocia oraz zmianę struktury sektorowej.

Polityka spójności przyczyniła się do zahamowania spadku, a w ostatnim okresie – do wzrostu współczynnika aktywności zawodowej. Zmianie uległa także struktura zatrudnienia. Spadek odnotowano w rolnictwie, a wzrost w usługach. Pozytywne zmiany zaobserwowano w zakresie zbieżności wojewódzkich rynków pracy w zatrudnieniu ogółem i w podziale na płeć.

Mimo że wskaźniki rynku pracy nie są w pełni zadowalające, to można w ostatnich latach wskazać kilka sukcesów. Po pierwsze w latach 2004-2009 w Polsce odnotowano najszybszy spadek stopy bezrobocia w UE (o 11,5 p.p.) oraz największy spadek odsetka osób długotrwale bezrobotnych. Udało się również ograniczyć odsetek bezrobotnej młodzieży.

Pozytywne tendencje odnotowano również w zakresie oddziaływania funduszy unijnych na budowę gospodarki opartej na wiedzy. Wprawdzie największymi beneficjentami są województwa o największym potencjale gospodarczym i badawczo-rozwojowym, jednak stopniowo rośnie udział ilościowy, wartościowy i jakościowy projektów z Polski Wschodniej.

Beneficjenci po zaspokojeniu potrzeb podstawowych (głównie JST i przedsiębiorcy) coraz częściej aplikują o środki na tzw. projekty trudne. Chodzi m.in. o wsparcie instytucji otoczenia biznesu, dyfuzję innowacji i technologii, tworzenie powiązań między nauką i biznesem, rozwój sfery B+R, wdrażanie nowych technologii, rozwój klastrów, stymulowanie transferu wiedzy, rozwój e-usług, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

Zwłaszcza ten ostatni obszar jest niezwykle istotny dla niwelowania regionalnych dysproporcji gospodarczych. Informatyzacja i cyfryzacja regionów najslabiej rozwiniętych oraz gmin peryferyjnych jest obecnie możliwa niemal wyłącznie dzięki dotacjom unijnym. Rynek nie był bowiem zainteresowany realizacją tych inwestycji w wymiarze komercyjnym, a samorządy i administracja rządowa nie były w stanie udźwignąć ich kosztów samodzielnie.

Zatem fundusze unijne mają ważny udział w przewycięzaniu niektórych barier i wąskich gardeł rozwoju oraz w skracaniu dystansu rozwojowego do innych krajów UE. Są także ważnym czynnikiem zmniejszania wewnętrznych dysproporcji w wymiarze przestrzennym przez celową interwencję nakierowaną na obszary wiejskie i Polskę Wschodnią.

7. Podsumowanie

W celu usuwania regionalnych nierówności gospodarczych Unia Europejska realizuje politykę spójności, której instrumentami są fundusze strukturalne. Wdrażanie projektów unijnych opiera się na określonych zasadach i procedurach. Fundusze strukturalne sprzyjają poprawie kondycji gospodarek regionalnych, m.in. dzięki inwestycjom w infrastrukturę, naukę, wiedzę, technologię i kapitał ludzki.

Badania empiryczne potwierdzają, że fundusze strukturalne przyczyniają się do dynamizacji gospodarki, wzrostu zatrudnienia, lecz ich wpływ na dysproporcje gospodarcze, społeczne i terytorialne jest nieznaczny. Ich efekty zależą nie tylko od wielkości przyznanych środków, lecz także od ich przeznaczenia oraz potencjału wyjściowego beneficjenta.

Literatura

- Integracja europejska*, red. A. Marszałek, PWE, Warszawa 2004.
- Molle W., *Ekonomika integracji europejskiej*, Fundacja Gospodarcza, Gdańsk 2000.
- Pelkmans J., *European Integration, Methods and Economic Analysis*, Longman 1997.
- Pietrzyk I., *Polityka regionalna Unii Europejskiej i regiony w państwach członkowskich*, PWN, Warszawa 2002.
- Raport. Polska 2011. Gospodarka. Społeczeństwo. Regiony*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011.
- Rozporządzenie (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999.
- Rozporządzenie (WE) nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1784/1999.
- Rozporządzenie (WE) nr 1084/2006 Rady z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1164/1999.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999.
- Rozwój Regionalny w Polsce, Raport 2009*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2009.
- Wpływ funduszy europejskich na gospodarkę polskich regionów i konwergencję z krajami UE*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

THE ROLE OF EU STRUCTURAL FUNDS FOR REGIONS IN POLAND

Summary: In order to remove regional economic disparities, the European Union realizes a cohesion policy. Such a policy is justified economically and socially. It is, however, conditioned by the acceptance of an active role of the European Union and the member states in economy and therefore by the agreement to its interventionism beyond nations. The pace of economic growth in Poland in the recent years – bigger than the average in the EU – has contributed to the making up for the part of a developing distance towards the rest of the Member States. The cohesion policy had some participation in this process. The main aim of the article is an evaluation of the role of the EU structural funds in the stimulation of social-economic development of Poland, in particular its impact on the economy of the regions.

Keywords: EU structural funds, cohesion policy, regional development.